

Závěrečná zpráva projektu specifického výzkumu na rok 2014 – zakázka č.

Název projektu: Zastoupení „ne-standardního“ jazyka ve vybraných učebnicích francouzštiny (FLE) a jeho percepce ze strany učitele

Specifikace řešitelského týmu

Odpovědná řešitelka: Mgr. et Mgr. Radka Fridrichová, Ph.D.

Studentky magisterského studia na PdF UHK: Bc. Kristýna Drábková, Bc. Světlana Jíšová

Celková částka přidělené dotace: 44 000 Kč

Stručný popis postupu při řešení projektu (max. 2 strany)

Základní problematiku projektu představovala nestandardní francouzština patřící mezi klíčové pojmy u zkušenějších uživatelů cizího jazyka při první konfrontaci s rodilým mluvčím frankofonního celku a její zastoupení v procesu výuky. Z tohoto důvodu jsme se primárně věnovali problematice definice tohoto pojmu, jež byla mj. prezentována v rámci příspěvku konference Quaere.

Samotný cíl řešení projektu byl dvojitý. V první fázi výzkumu jsme se zaměřili na osobu učitele a jeho postoj k nestandardnímu jazyku v procesu vyučování, jenž byl zjišťován za pomoci dotazníkové metody. Druhým cílem, který zčásti vyplývá z prvního a byl s ním i na závěr konfrontován, bylo zmapovat frekvenci a užití nestandardní francouzštiny v metodách určených pro výuku francouzského jazyka v České republice.

První fáze výzkumu, tj. dotazníková metoda, byla koncipována během měsíce března 2014 a dotazníky byly distribuovány v následujících měsících, tj. dubnu a květnu. Jejich šíření bylo zajištěno několika kanály: 1) přímá distribuce tištěných verzí ankety, 2) jejich zaslání v elektronické podobě přes e-mail a nakonec 3) byl vytvořen on-line dotazník, jehož vyplnění bylo prováděno přímo ve virtuálním prostředí docs.google.com

Výzkumu se zúčastnilo celkem 91 učitelů z celé České republiky, osloveni byli vyučující, kteří působí na základních, středních a odborných školách. Učitelé, již se věnují výuce mimoškolní, případně působí na vysoké škole, byli z prováděné studie vyloučeni. Samotný dotazník byl rozčleněn do dvou částí. V první části jsme se zaměřili na osobu učitele a jeho žáky (dotazovaní hodnotili nejvyšší ročník, který vyučují), případně samotnou hodinu francouzštiny (opět u nejstarších žáků/studentů). Druhá část dotazníků již obsahovala konkrétní otázky, kterých bylo celkem osm. Vázaly se k problematice výuky nestandardní francouzštiny a roli a stanovisku učitele vůči ní. Všechny otázky byly svou povahou uzavřené, prvních sedm bylo dichotomických (ANO/NE) a poslední osmá byla charakteru výčtového. Toto uchopení umožňovalo poměrně snadné vyhodnocení získaných údajů, nasměrování respondenta dle našeho zájmu/záměru, a samotné vyplňování je pro něj i méně časově náročné a nepůsobí tedy demotivačně (Javeau, 1978: 74–75).

Z ankety jsme mohli vypozařovat několik zajímavých i překvapivých závěrů, např. vyučující s vyšší hodinovou dotací francouzského jazyka (věnující se navíc staršímu publiku) sami zavádějí a připravují hodiny (alespoň zčásti) nestandardního jazyka. Díky vyššímu počtu hodin mají dostatek času na probrání základní látky, mohou tedy některé prvky probírat do větší hloubky a pozastavit se u nich.

Co se týče zastoupeného doplňkového materiálu, jenž je učiteli používán pro výuku familiérní/argotické francouzštiny, převažují, jak jsme se správně domnívali, písně a hudba. Mladí učitelé pak často volí jako pomocníka Internet a starší zkušenější učitelé sahají po tradičnějších pomůckách, jakými jsou literární texty, u nichž jsme předpokládali, že budou obecně v opomenutí.

Z výsledků dotazníkového šetření, které nám umožnilo získat samozřejmě pouze reprezentativní vzorek, nám rovněž vyplynulo, že mezi nejčastěji používanými učebnicemi při výuce francouzského jazyka v České republice na základních (příp. nižších stupních gymnázií) a středních školách na úrovni A1 (u některých s přesahem k A2 dle SERRJ) patří Connexions 1, Extra! 1, Extra! 2, Le français entre nous 1 a Le français entre nous 2. Tyto učebnice byly tedy podrobeny v následující části projektu podrobnějšímu zkoumání. Zařazení do registru nestandardní francouzštiny jsme pak určovali na základě kontroly ve výkladovém slovníku francouzského jazyka Le Petit Robert, kde jsou námi zkoumané jevy označovány jako *familier* a dále v obecném slovníku francouzského jazyka TLFi (Trésor de la Langue Française informatisé) dostupného v on-line podobě

(<http://atilf.atilf.fr/>). Veškeré lexikální jevy, které jsme našli v analyzovaných učebnicích, obsahují celkem 75 jednotek. Nejvíce byly lexikální jevy nestandardní francouzštiny obsažené ve druhém díle učebnice *Le français entre nous* (40%). Učebnice *Connexions* se umístila na druhém místě v počtu lexikálních jevů (37,33%) a velmi těsně ji následuje první díl učebnice *Extra !* (36,00%). Mezi nejfrekventovanější výrazy patřila slova *sympa* a *télé*, které se objevují ve všech pěti analyzovaných učebnicích. Ve čtyřech učebnicích se objevují výrazy *B.D.*, *foot*, *hein* a *super* a ve třech učebnicích se opakovala slova *bises*, *chouette*, *profs*, *frigo*, *maths*, *on* a *truc*. Stylistické jevy byly zastoupené v učebnicích v mnohem menším počtu než jevy lexikální. Celkový počet všech objevených stylistických jevů byl roven čtyřem a patří mezi ně výrazy *s'en faire* (dělat si starosti/těžkou hlavu), *coups durs* (těžké chvíle), *en avoir marre de qqn/qqch* (mít koho/čeho dost/plné zuby) a *être fâché avec qqn/qqch* (nerozumět si s kým/čím). Nejvíce je jich zastoupených v druhém díle učebnice *Extra !* a v učebnici *Connexions*.

Výsledky této analýzy a části dotazníkové metody byly představeny na konferencích Evropské pedagogické fórum a Mezinárodní Masarykova konference. Praktické ukázky byly poté prezentovány učitelům FJ na Sympoziu SUF (Sdružení učitelů francouzštiny) v Poděbradech a zčásti během workshopu na Letní univerzitě SUF v Kutné Hoře.

Splnění kontrolovatelných výsledků řešení

Účast na konferencích/seminářích

1. Název: QUAERE 2014, Podtitul: interdisciplinární konference doktorandů a odborných asistentů, Forma: mezinárodní vědecká konference, 26.-30. května 2014
2. Název: Letní univerzita SUF. Workshop: Nestandardní francouzština ve výuce FLE, 28. června – 2. července 2014, Kutná Hora
3. Název: Evropské pedagogické fórum 2014, Podtitul: Proměny pedagogiky a psychologie, Forma: mezinárodní konference, 24.-28. listopadu 2014
4. Název: Mezinárodní Masarykova konference MMK 2014, 15. - 19. prosince 2014
5. Název: XX. symposium SUF v Poděbradech, 21.-23. listopadu 2014-12-17

Výstupy z konferencí

1. Fridrichová, R. Zastoupení „nestandardní“ francouzštiny ve vyučovacím procesu – percepce ze strany učitele. In *Quaere*, Hradec Králové: Magnanimitas, 2014, s. 1104-1113. Sborník konference je předložen a dále indexován v citačním rejstříku SCOPUS.
2. Fridrichová, R. Míra začlenění nestandardní francouzštiny do výuky – výsledky dotazníkového výzkumu. In *Evropské pedagogické fórum*, Hradec Králové: Magnanimitas, 2014, (v tisku).
3. Drábková, K.; Jišová, S. Zastoupení nestandardního jazyka ve vybraných učebnicích francouzštiny úrovně A1/A2 (FLE). In *Mezinárodní Masarykova konference*, Hradec Králové: Magnanimitas, 2014, (v tisku). Sborník konference je předložen a dále indexován v citačním rejstříku SCOPUS.

Příspěvek v časopise

1. Fridrichová, R. XX. symposium Sdružení učitelů francouzštiny v České republice. In *Cizí jazyky*, roč. 58, č. 2., 2015, s. 48.
2. Drábková, K.; Jišová, S. Lexikální jevy nestandardní francouzštiny na úrovni A1 - jejich frekvence a členění. *Bulletin SUF* (v přípravě), k publikaci v únoru 2015.

Ohlasy

1. Šteflová, A. L'Université d'été 2014 à Kutná Hora. In *Bulletin SUF* 82, 2014, s. 6.

Přehled realizovaných výdajů:

- a) osobní náklady (mzdy, odměny, odvody na zdravotní, sociální a úrazové pojištění, tvorba sociálního fondu, dohody o provedení práce a dohody o pracovní činnosti) a jejich stručné zdůvodnění

5 200 Kč (čistá odměna pro řešitelku) + **1 768 Kč** (zákonné soc. + zdrav. pojištění) odpovídá odměně za kompletní finalizaci dvou odborných výstupů, tutorování, epistemologický a metodologický dohled nad studentkami spoluřešitelkami při jednotlivých fázích projektu a následné tvorbě odborného výstupu + celkové zajištění/úvazek v projektu ze strany řešitelky s ohledem na navrhované výstupy

- b) stipendia a jejich stručné zdůvodnění

21 000 Kč (podíl na publikačních výstupech – 1 odborný jako spoluautorky, 1 populárně-naučný zcela v jejich režii, dále administrativní úkony, distribuce dotazníků, asistence při přímých rozhovorech, počítačové zpracování dat z dotazníkové metody a zčásti i z analýzy učebnic)

- c) materiálové náklady (výdaje na pořízení drobného dlouhodobého hmotného majetku, nehmotného majetku – software, kancelářské potřeby, ostatní materiál) a jejich stručné zdůvodnění

2 141 Kč (každá z učebnic nutných k analýze se pohybuje v rozmezí 500-600 Kč, z důvodu vyhledávání jednotlivých jevů je nezbytné mít učebnice kdykoli k dispozici a ve vlastnictví, navíc nejsou aktuální metodiky FJ dostupné v knihovně OFJL + po ukončení projektu poslouží kolegyním didaktičkám při výuce oboru)

Kancelářský papír, tonery nutné k tisku dotazníků, kancelářské desky, složky pro kompletaci dotazníků, apod. :

4 213 Kč

celkem **6 354 Kč**

- d) další náklady (služby, jiné výdaje) a jejich stručné zdůvodnění

0,- Kč

- e) náklady nebo výdaje na služby a jejich stručné zdůvodnění

Překlady a korektury anglických abstraktů nutných pro jednotlivé výstupy: **2 500 Kč**

- f) doplňkové (režijní) náklady nebo výdaje v souladu s příslušným řídicím aktem UHK,

0,- Kč

- g) cestovné a jeho stručné zdůvodnění.

Poplatky konference: 4 620 Kč

Cestovné tuzemské (distribuce dotazníků, cesta do frankofonní knihovny IFP v Praze): 2 594,-

celkem **7 214 Kč**

Celkem bylo vyčerpáno: 44 036 Kč (přiděleno 44 000,- Kč)

Hospodářský výsledek: -36 Kč

Povinné přílohy:

- a) kopie publikačních výstupů
- b) výpis z OBD – výsledky publikační činnosti podpořené projektem,
- c) „Výsledovka“ z ekonomického informačního systému Magion – vyúčtování dotace

Datum: 28. 12. 2014

Podpis odpovědné řešitelky